

СТАНОВИЩЕ

от ИСКРА СПАСОВА БЕЛЕВА

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност "ПРОФЕСОР",
утвърдено с решение на НС прот. № 3от 20.03.2019 г., и със
заповед на Директора № 78 от 25.03.2019 г.,
обявен от Института за икономически изследвания при БАН
в ДВ, бр. 8 от 25.01.2019 г.

Кандидат: доц. д-р ИРЕНА КИРИЛОВА ЗАРЕВА - ЗАФИРОВА

I. Обща оценка на кандидата за неговата научноизследователска дейност.

Научно-изследвателската дейност на доц. Ирена Зарева- Зафирова за участие в този конкурс е представена в 21 публикации. Тези публикации включват монографии (равностойна публикация) - 4 на брой; статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в колективни токове - 2 броя; студии, публикувани в реферирани и индексирани научни издания - 4 броя; студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни токове - 6 самостоятелни и една в съавторство; публикувана глава от колективна монография - 5 броя; Приемам за рецензиране всичките 21 публикации.

Научната продукция е фокусирана в областта на човешкия капитал и по-специално - участие и реализация на пазара на труда, човешкият капитал в образованието и миграцията и човешкия капитал.

Като член на секция "Макроикономика" познавам изследвателската работа на кандидата от постъпването ѝ в института за ИИИ при БАН през 1988 г. както от обсъжданията на секционни заседания, така и от съвместна работа по проекти извън представените тук за рецензиране и мога да отбележа, че тя проявява последователност и задълбочаващата се аналитичност в своята научна работа. През годините нейните научно-изследвателски интереси се разширяваха, използваният научен инструментариум се обогатяваше, отразявайки развитието ѝ като изследвател и анализатор на икономически и социални проблеми. Ирена Зарева умее да работи в колектив, уважава мнението и идеите на колегите си, но също така успява да отстоява и защитава аргументирано своите научни позиции.

II. Количествена оценка на съответствието с минималните наукометрични национални изисквания и изискванията на Правилника на ИИИ при БАН (да се посочи, кои от представените показатели се приемат за оценка и кои се отхвърлят, като се приложи обоснована мотивировка).

Представената от кандидата справка за изпълнение на минималните изисквания на ИИИ на БАН за академичната длъжност "професор" показва, че минималният брой точки (650) е многократно надвишен (1722,5) с представените научни трудове за участие в конкурса. Справката коректно отразява реалните постижения и позволява да се направи заключение, че спрямо тези критерии кандидата отговоря на изискванията на институцията за заемане на длъжността "професор".

III. Оценка на резултатите и научния принос на кандидата.

Научните приноси на кандидата в областта на *обогаляване на съществуващи знания* включват:

1. Оценки: на количествени и качествени параметри на човешкия капитал в страната; на състоянието на системата на висшето образование, вкл. кадрово; на националната правно-регулативна рамка в областта на образованието от гледна точка на интегриране в европейското научно пространство; на позицията на България сред страните от Югоизточна Европа с открояване на позитивните и негативни характеристики; на конкурентоспособността на системата на висше образование в страната от гледна точка на качество; на достъпа "до" и участие във висшето образование в страната; на динамиката на образователните структури на населението на България; оценки на финансовата осигуреност на висшето образование в България общо и по източници на финансиране; на институционалната рамка на висшето образование в страната; на провежданите политики в ОПРЧР 2007-2013 г.; на икономическата активност и заетостта на населението за открояване на прехода от училище към работа и от работа към пенсиониране; на съответствието между търсене и предлагане на труд на млади специалисти с висше образование; на възможностите за трудова реализация на различни специалности сред висшистите; на влиянието на миграционните политики върху миграционните нагласи на българите; на политиката за реинтеграция на емигранти в България; на нормативната рамка за образователна политика на българската държава зад граница; на ефектите на външната миграция върху пазара на труда; оценка на въздействието на паричните трансфери на емигрантите върху потреблението в страната.

2. Установяване на зависимости и връзки: между социално-икономическата среда и ефективността на реализация на човешкия потенциал; връзки между търсене и предлагане на специалисти с педагогическо образование; между промените в политическата, икономическата и международната среда и измененията в правната и институционалната рамка на висшето образование в България; въздействието на демографските процеси върху броя на обучаващите се и ранното напускане на училище; между развитието и адаптирането на образователната система и търсенето на работна сила; финансирането на обучението и конкурентоспособността на образователната система и мотивираността на кадрите; влиянието на миграционните политики върху решението за емиграция; социалните неравенства (качеството на живот) и външната миграция; паричните трансфери на емигрантите и потенциалът за иновационно развитие на страната;

3. Систематизации и формулиране на политики, разработване на концепции относно: усъвършенстване и развитие на нормативната база на образованието в България; структуриране на финансовите средства и механизма за разпределение и насочване на финансовите потоци; усъвършенстване на системата за професионално и кариерно развитие на преподавателите; систематизация на европейските и регионалните политики в Югоизточна Европа за развитие на висшето образование; подобряване на институционалната структура и развитие на връзките и взаимодействието между институциите; систематизация на факторите, обуславящи дисбаланси между търсене и предлагане на труд с висше образование и "износ" на студенти от страната; усъвършенстване на политиките по усвояване на средства по оперативните програми в областта на образованието за постигане на приемственост и устойчивост на провежданите политики; за преодоляване на различията в участието на младежите на пазара на труда и на по-възрастната работна сила за постигане на солидарност между поколенията при участие в трудовия пазар;

разработена е концепция за изграждане на система от политики за стимулиране завръщането в страната на емигрантите, както и за намаляване на емиграцията на работната сила.

Като научни приноси с характер на *новост за науката* могат да се определят:

1. Апробиране на научни хипотези за извършващи се процеси в областта на формиране и развитие на човешкия капитал в нови социално-икономически условия и интеграционни процеси и формиране на единни общи европейски пространства за образование и свободно движение на хора.

Формулира се и се тества тезата, че в методологическо-изследователски план процесите на формирането, състоянието и използването на човешкия капитал са единство от три фази на един цикъл, като всяка от трите фази е едновременно предпоставка "за" и "резултат" от състоянието и промените в другите две фази (източник 4). Този подход обуславя по-задълбочено изучаване на причинно-следствените връзки и формулиране на логически изводи относно процесите на формиране и използване на човешкия капитал и се развива от автора и в другите му изследвания в тази област.

2. Обогаляване на научния инструментариум за изследване на човешкия капитал и на средата, в която той се създава, развива и реализира чрез *разработване на методики за изследване* на състоянието на средното образование в България, вкл. методи за набиране на информация, формиране на критерии за структуриране на извадките, провеждане на изследвания, анализи и обобщаване на получени данни. (източник 4: Човешкият капитал в България, насоки на развитие, използване, състояние, формиране; източник 1: Човешкият капитал в системата на образованието; източник 2 - Висшето образование в България - реалност и перспективи; *анкетно проучване сред преподаватели*, публикувано в: Матов, М.Зарева И. 2010, Образованието и науката в България през погледа на учители, преподаватели, студенти и изследватели, С, акад. издателство "Проф. Марин Дринов"); проучване и сравнителни изследвания на ефектите от висшето образование в Югоизточна Европа; за развитието и реализацията на човешкия капитал; за оценка на миграционните нагласи и за систематизиране на мненията на емигрантите относно причините за емиграция и готовността за завръщане в страната.

Значимост на приносите за науката и практиката.

Значимостта на получените резултати от изследвателската дейност на кандидата и посочените приноси имат значение за обогаляване на науката и практиката чрез допълване на наличните знания с нови такива, свързани с извършващи се процеси в променяща се политическа и социално-икономическа среда.

IV. Оценка на оригиналността на представените трудове и на достоверността на представените научни данни.

Изследванията са оригинални тъй като изучават съвременни процеси, непознати по своя характер досега поради променящата се среда чрез трансформации на социални и икономически структури и създаване на нови образователни пространства. Представената научна продукция за участие в конкурса е авторска и не констатирам наличие на плагиатство.

V. Критични бележки и препоръки (включително оценка на тяхното влияние върху качеството на представената научна и научно-приложна продукция).

Нямам критични бележки към кандидата. Препоръката ми е да бъде по-активен при разпространението и популяризирането на резултатите от изследванията, които и направил и ще продължи за прави, както сред широката общественост, така и към заинтересованите институции, които могат да използват получените знания в законотворческата и практическата дейност в областта на формирането, използването и развитието на човешкия потенциал на страната.

VI. Заключение.

Качествата на кандидата като учен изследвател и описаните по-горе приноси в предоставените за участие в конкурса научни трудове ми дават основание да направя заключение, че **Ирена Зарева-Зафирова отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност "професор".**

Дата

30 април 2019 г.

Член на журито:.....